

NEMZETKÖZI KITEKINTÉS A POST-MORTEM ADATVÉDELEMRE

Dr. Puskás Tamás

PhD hallgató, PTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

A szerző kutatási területe: *Elhunytak személyes adatainak védelme*

A szerző elérhetősége: puskas.tamas@pte.hu

DOI: [10.47272/KIKPhD.2022.1.3](https://doi.org/10.47272/KIKPhD.2022.1.3)

ÖSSZEFOGLALÓ

A huszonegyedik században, a keletkező nagy mennyiségű adat okán kiemelt figyelmet kell fordítanunk azok védelmére. Az életünk során hatalmas adathalmaz keletkezik rólunk, mely valós személyunktől akár teljesen elkülönülhet. Halálunkat követően ezek a rólunk tárolt információk, az online személyiségünk önállósodnak, tovább élnek, mely okot adhat az ezekkel kapcsolatos védelem kérdésének felvetésére. A cikkben egy nemzetközi kitekintést teszek, mely során megvizsgálom különböző külföldi államok jogszabályait, és a post-mortem adatvédelemre vonatkozó szabályozási megoldásait.

KULCSSZAVAK

adatvédelem, személyes adat, post-mortem, GDPR.

I. Bevezetés

A mai modern világunkban hatalmas mennyiségben keletkeznek személyünket érintően adatok. A huszonegyedik században már bármilyen eszközt használunk, akár milyen szolgáltatást igénybe veszünk, vagy a térfelügyelő kameráknak köszönhetően, ha csak elhagyjuk otthonunkat, szinte végtelen mennyiségű elektronikus adat születik meg, és raktározódik el. A rólunk digitálisan tárolt információk alapján egy új, online személyiség is létrejöhethet, mely mutathat a valóságostól teljesen eltérő képet, kvázi külön életet élhet és amelyet esetenként az összekapcsolódott, globális világnak köszönhetően, akár többen is ismernek, mint offline személyiségünket.

Ez a digitális személyiség az ember halálát követően továbbra is fennmarad, a halál pillanatát követően elválik a személytől, mivel az adatokat továbbra is eltárolják, így az ténylegesen külön életet kezd élni. A mai, digitális korban már nem kötődik hagyatékunk sem a fizikai tárgyakhoz. Személyes kommunikációinkon túl további fontos „elektronikus vagyontárgyak” – bankszámla, különböző internetes portálokhoz való hozzáférés, mint a streaming platformok, e-könyvek stb. – találhatóak meg az online síkban¹. Ezeknek sorsa elmúlásunkat követően bizonytalanná válhat, amennyiben nem vagyunk tudatos

¹ Buitelaar, J.C.: Post-mortem privacy and informational self-determination. *Ethics and Information Technology*, 2017/19, 129–142. o. <https://doi.org/10.1007/s10676-017-9421-9>

internethasználók, és nem hagyunk, például végrendeletként, információkat, utasításokat ezek kezeléséről, az ezekhez való hozzáférésről. Esetenként az online tárolt adataink nagyobb, akár érzelmi értelemben vett értéket képviselhetnek a hátramaradottak számára, mint fizikai tárgyaink, és megkönnyíthetnék jó emlékezetünk fenntartását elmúlásunkat követően.

A külföldi jogi szakirodalomban egyre több gondolkodó, és mellettük már néhány jogalkotó is figyelmet fordít a fent felvázolt problémára. Az elhunytak személyes adatainak védelmére vonatkozó különböző törvényi megoldások terjedhetnek a gondolat teljes elutasításától – lásd Egyesült Királyság – egyfajta hibrid felfogáson át – lásd Németország, és a német jogi kultúra országai – egészen odáig, hogy néhány jogtudós, a tulajdonjog analógiáján keresztül, az adatok örökölhetősége mellett érvel. Ebben a munkámban szeretném bemutatni néhány kiválasztott nemzet adatvédelmi jogi szabályozását, ezen keresztül különböző tendenciákat, nemzetközi környezetben felmerülő megoldásokat, és hogy egyes kiválasztott államok a kérdést hogyan szabályozzák. Mindenekelőtt ki kell emelni, hogy meglátásom szerint bármely javaslatot is ítéli a törvényhozó megfelelőnek, a jogbiztonság és a közérthetőség követelményének megfelelően, egyértelműen állást foglalnia a kérdésben.

II. Unió szabályozási környezet

1. Elméleti megalapozás

38

Érdeemes kiemelni a fejezet elején, hogy az uniós jog vizsgálata a témát tekintve vitatható. Lehetséges amellet érvelni, hogy az Európai Unió joganyag közvetlen alkalmazhatóságának elvéből fakadóan az alapvetően a magyar jog részét képezi, így 'nemzetközi'-ként tárgyalni helytelen. Mindazonáltal meglátásom alapján a jogszabályok szupranacionális jellege kellő alapot ad a kérdéskör uniós szinten való vizsgálatára. Emellett ezen „hazai” jog vizsgálata meg tudja adni a szükséges alapvető kereteket a külföldi államok jogi megoldásainak vizsgálata során.

Az európai uniós adatvédelmi szabályozás gerincét az úgynevezett GDPR² adja meg. A Rendeletet megelőzően hatályban lévő irányelv³ jogforrási formájából adódóan a tagállamokra bízta a kérdés szabályozását, mivel azt át kellett ültetniük saját jogrendjükbe. Az új jogszabály, lévén az közvetlenül alkalmazandó, már világosabban kezeli az elhatalak kérdését. A preambulumnak a (27) bekezdése egyértelműen kimondja, hogy a GDPR rendelkezéseit „nem kell alkalmazni az elhunyt személyekkel kapcsolatos személyes adatokra.” Ezen álláspontot a Bizottság is kifejtette és megerősítette egy írásbeli európai parlamenti kérdésre adott válaszában⁴. A „nem kell” szóhasználat, azonban nem tiltás, csupán a

² Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 RENDELETE (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet)

³ Az Európai Parlament és a Tanács 95/46/EK Irányelve (1995. október 24.) a személyes adatok feldolgozása vonatkozásában az egyének védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról

⁴ Parliamentary question - E-007611/2017(ASW)

kötelezés hiánya, az eltérő jogi szokásokból adódóan. Ennek a kifejezésnek köszönhetően az Európai Unió a tagállamok diszkrecionális jogkörébe utalja, hogy az elhaltak adatait tekintve alkalmazandónak tekintik-e a Rendeletet. Annál is inkább látszik ez az igény a tovább delegálásra, mivel a bekezdés második mondatában kifejezetten utal rá a jogszabály, hogy a lehetővé kell tenni, hogy a tagországok meghatározhassák a hogyan kezelik az elhunytak adatait.

A GDPR személyes adat definícióját megvizsgálva felismerhetünk bizonyos összefüggést a korábban említettekkel: „*azonosított vagy azonosítható természetes személyre („érintett”) vonatkozó bármely információ*”. A fogalom meghatározásban nem találunk semmilyen utalást az életben létre, mely lehetőséget biztosít a rendelkezések elhunytakra való értelmezésére. A kifejezés hiánya kis jelentőségűnek tűnhet, azonban a későbbiekben látható lesz, hogy egyes államok *expressis verbis* kimondják ezt a fogalmi elemet a személyes adat meghatározása során, ezáltal egyértelműen kizárva az elhaltakra való alkalmazhatóságot.

2. Gyakorlati megvalósulás

Az alkalmazhatóság lehetőségének fent történt meghatározását követően érdemes gyakorlati lehetőségekről is szót ejteni a témát illetően. Az Európai Unió jogtudósai is rámutattak korábban különböző összefüggésekre az még az Irányelv kapcsán, melyek annak elhunytakra való alkalmazását szorgalmazzák⁵. A munkacsoport jelentésében vizsgálja az elhunyt személyek adataira való alkalmazhatóságot⁶. Megállapítja, hogy elméletben nem alkalmazható a jogszabály, mivel az elhaltak polgári jogilag nem természetes személyek, azonban egyes esetekben mégis védelmet élveznek az adatok.

Első pontként a gyakorlati egyszerűsége határozza meg szempontként a munkacsoport. Ennek megfelelően az adatkezelő nem tudhatja egy személyről, hogy elhunyt-e, és együtt kezelheti az elhaltak adatait az élőkével. Mivel utóbbiakra az adatvédelmi rendelkezések alkalmazandóak, ezért célszerű és hatékony lenne nem külön adatbázisban elkülöníteni az információkat, viszont ez együtt jár azzal, hogy előbbiekre is alkalmazandók a rendelkezések. Második pontként megállapítja a munkacsoport, hogy az adatok, kifejezetten az egészségügyi adatok, utalás tartalmazhatnak a visszamaradt rokonokat illetően. Erre példaként hoznak egy betegséget, mely anyáról fiúra öröklődik, ezáltal következtethetünk a fiú krónikus betegségére, csupán azon információkból, hogy édesanyja bizonyos betegségben szenvedett még élete folyamán. Harmadik pontként kiemelte a jelentés, hogy az elhunytakra vonatkozó adatok más szabályrendszerekben védelemben részesülhetnek. Erre egy kézenfekvő példa, hogy az egészségügyi dolgozók

⁵ A 29. cikk alapján létrehozott adatvédelmi munkacsoport: 4/2007 vélemény a személyes adat fogalmáról WP 136, 2007. június 20. https://ec.europa.eu/justice/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2007/wp136_hu.pdf (2022.08.22.)

⁶ U.o. 24–25. o.

titoktartási kötelezettsége nem szűnik meg a beteg elhalálózásával. Ezzel azonban egy töredezett

A jelentésből kiolvasható, hogy ugyan a polgári jog alapján elméletileg nem alkalmazandóak a rendelkezések az elhaltakra, mindazonáltal praktikus szempontokat figyelembe véve érdemes lehet a jogalkotónak megfontolni az alkalmazhatóság kiterjesztését. Negyedik pontként ki is emeli a munkacsoport, az Európai Unió Tanácsának jegyzőkönyvére⁷ hivatkozva, hogy az államok feladata meghatározni, hogy kiterjesztik-e, és milyen mértékben a jogszabály rendelkezéseit, az elhaltakra. Ezen érvelést alapul véve megállapíthatjuk, hogy a célszerű lehet kiterjeszteni a GDPR szabályozását is az elhunytakra⁸.

III. Példák az angolszász jogterület szabályozási megoldásaira

1. Egyesült Királyság joganyaga

Az Egyesült Királyság adatvédelmi jogának fejlődésére hatást gyakoroltak az európai jogszabályok, még ha az Unióból való távozásuk következtében a GDPR rövid ideig is volt befolyással rá. Az angol parlament legalább részben a Rendelet hatására, annak hatályba lépéséhez hasonlóan, 2018-ban fogadott el egy új adatvédelmi törvényt⁹.

Meg kell vizsgálnunk a korábbiakhoz hasonlóan a törvényi definíciót a személyes adatot illetően. Az angol jogszabály egyértelműen úgy fogalmaz, hogy a személyes adat „*bármely információ, mely kapcsolatba hozható egy azonosított, vagy azonosítható élő személlyel.*”¹⁰ A fentebb megtett uniós jogi elemzéssel összehasonlítva egyértelműen kitűnik az a jogalkotói szándék, mely szerint a személyes adatok csak élő személyek esetén értelmezendők fogalmilag. A törvényhozó expressis verbis a definíció tartalmi elemévé teszi az életben lét feltételét, így eldöntve a szigetországban eldöntve a jogtudósok közötti kérdést a témát illetően. Ezen felül további vizsgálódást igényelne annak feltárása, hogy ágazati szabályok a fenti rendelkezéssel ellentétben mégis rendelkeznek-e az elhunyt adatait illetően.

2. Amerikai Egyesült Államok

Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági és technológiai fejlettségéből adódóan tagadhatatlanul kiemelendő a vizsgálódásunk köréből. Ugyan nem európai államalakulatról van szó, azonban az ott székhellyel rendelkező multinacionális nagyvállalatok közül több is – például Amazon, Meta, Google – Európában is jelen vannak, kifejtik tevékenységüket. Ezáltal kölcsönösen hatással van egymásra az amerikai, és az európai jogalkotás, valamint a jogi gondolkodásmódja a világ eltérő pontjain élő jogtudósoknak. Az egymásra való befolyást bizonyítja, hogy ugyan az Amerikai Egyesült Államoknak nincsen, az európaihoz hasonló, egységes

⁷ Az Európai Unió Tanácsának jegyzőkönyve, 1995.2.8., 4730/95 dokumentum

⁸ Puskás Tamás: *Az elhaltak adatainak haladó értelmezése az adatjogi szabályozás tükrében. Egyetemi diplomamunka.* Pécs, Pécsi Tudományegyetem, 2022, 7-8. o.

⁹ Data Protection Act 2018

¹⁰ U. o. 3. (2)

adatvédelmi jogszabálya, 2021-ben mind egy általános¹¹, mind egy az egészségügyi¹² adatok védelmére vonatkozó törvénytervezet benyújtásra került a Kongresszus elé, ezek azonban eddig még nem léptek hatályba, de mégis egy egységes, szövetségi fellépés lehetőségét vetítik elő, akárcsak az az Európai Unióban történt.

Az Amerikai Egyesült Államokban, egy érdekes megállapítás, hogy nincsen egységes adatvédelmi szabályozás, csak egyetlen területen, mely nevesítve a gyermekek internetes térben gyűjtött adatainak védelme¹³. Ezzel szemben látunk tagállami szabályozást, mint az adatvédelem területén a legelőrehaladottabb állam, California adatvédelmi törvényét¹⁴. Pont a többi államot megelőző szabályozásából adódóan, a korábban említett egységes törvény tervezetét is a californiai jogszabályt alapul véve készült. Ezen túl azonban érdekes kiemelni, hogy különböző vitákra is okot adott a tervezet, ugyanis California Államának képviselői úgy gondolják, hogy az egységes szabályozás hatályának saját törvényükre való kiterjesztése korlátozhatja utóbbinak érvényesülését. A tervezet támogatói azonban azt mondják, hogy ezek csupán minimum rendelkezések, a tagállamoknak lehetősége van nagyobb védelmet biztosítani polgáraitak számára¹⁵.

Az Egyesült Államok joga tekintetében általánosságban az mondható el, hogy az adatvédelmi jognak is van egyfajta kapitalista, mintegy tulajdonszemlélete, ennek megfelelően főként a fogyasztók adatainak védelmét tűzik ki célul, melyre példa California Állam törvénye is. Ezek meghatározásait megvizsgálva a californiai fogyasztói, és a gyermeki internetes adatvédelmi törvény is a személyes információ („*personal information*”) kifejezést használja, azonban egyik esetben sem találjuk itt sem az életben lét feltételét, csupán az egyén azonosíthatóságát. Míg a két törvénytervezet a személyes adat („*personal data*”) fogalmat kívánja bevezetni az amerikai adatvédelmi jogba, azonban ahhoz hasonlóan szimplán egyénekre („*individual*”) utalnak a tervezetek. Érdekeség azonban, hogy a tervezetek csupán elektronikus adatokról beszélnek, azonban nem csak az egyén, hanem háztartás („*household*”), és eszköz („*device*”) beazonosíthatóságát is bevették a személyes definíciójába. Meglátásom alapján, nem is kell annyira kiterjesztően értelmezni ezt a fogalmat ahhoz, hogy, a témánk gerincét adó kérdésnek megfelelően, az elhunyra vonatkozó adatokra is kiterjedjen így a törvény. Ezen lehetőséget a háztartás azonosíthatósága biztosít lehetőséget, mivel az elhaltak bizonyos információi alapján nagy eséllyel következtethetnénk a hátramaradottak háztartására akár.

¹¹ S.2134 – Data Protection Act of 2021

¹² S.24 – Protecting Personal Health Data Act

¹³ Children’s Online Privacy Protection Act

¹⁴ The California Consumer Privacy Act of 2018

¹⁵ Joseph Duball: American Data Privacy and Protection Act heads for US House floor <https://iapp.org/news/a/american-data-privacy-and-protection-act-heads-for-us-house-floor/> (2022.08.22.)

Az amerikai adatvédelem egyik oszlopos jogszabálya a fentiekén túl az úgynevezett HIPAA¹⁶. Ezen törvényről is érdemes pár szót ejteni, ugyanis a korábban említettekkel ellentétben említést tesz az elhunytak esetén történő alkalmazásról. Ennek megfelelően megemlíti, hogy nem számít védett egészségügyi információnak az adat, amennyiben az egyén ötven éve elhunyt, mely alapján az időhatár előtt az elhalt adatai védett egészségügyi adatnak minősülnek. Emellett említést tesz a törvény olyan esetekben, mikor az elhalttal kapcsolatos védett információ kiadható. Ennek első esetköre, mely esetben valaki az eltávozott, vagy birtokainak érdekében jár el, mely esetben személyes képviselő mivoltában a releváns adatok számára felfedhetőek. Második esete, mikor az egészségügyi szolgáltató a család részére nyújt át információkat az elhunyt kezelésével, költségeivel kapcsolatban kivéve, ha életében kifejezetten kikötötte, hogy ne fedjék fel ezen információkat¹⁷. Ezen részeket megvizsgálva felismerhetjük, hogy az elhunytak személyes adatait érintően nagyon szigorú védelem él a tengeren túlon több esetben is. Mindazonáltal felfedezhető, hogy azon esetekben, amelyekben mégis van lehetőség az információ kiszolgáltatására, ott az alapeset mellett van, mely szerint kiadhatóak, és csupán az eltávozott kifejezett kérése alapján kötelező azt megtagadni.

3. Techóriások megoldási modelljei

A mai digitalizált világunkban nem lehet megkerülni a nagy technológiai cégek – mint a Meta, illetve a Google – vezető szerepét az adatvédelmi szabályozást illetően. Ezek a cégek hatalmas mennyiségű adatot kezelnek nap, mint nap, melyek felhasználóikról készülnek, és ebből következően nagy igény merül fel a jogalkotó oldalán a vállaltok monopol helyzetének kiegyensúlyozására, a szolgáltatásokat igénybe vevők védelmének keresztül. Mindazonáltal egy érdekes tendenciát mutat az a kép, mely szerint a cégek egyes esetekben, bizonyos szolgáltatások érdekében a törvényhozót megelőzve, saját maguknak alkotnak meg különböző szabályozásokat az elhunytak adatait illetően. Ezen kvázi „önszabályozó” tevékenységük révén az úgy nevezett post-mortem privacy gondolatát, ötletét a nagy nyilvánosság előtt egyre elfogadhatóbbá teszik¹⁸. Nem lebecsülendő a törvényalkotásra való befolyásuk, ugyanis a szolgáltatási, a digitális piacból való részesedésükből, és az általuk kezelt adathalmazból fakadó lobbijüknek köszönhetően képesek lehetnek a jogalkotói akarat hajlítására. Ezen felül, ha nincs is közvetlen befolyásuk a törvényhozásra, a saját maguk által meghatározott belső szabályzatok, „policy”-k kialakíthatnak az emberekből egyfajta rutint, már-már

¹⁶ Health Insurance Portability and Accountability Act of 1996

¹⁷ U.S. Department of Health and Human Services Office for Civil Rights: HIPAA Administrative Simplification Regulation Text
<https://www.hhs.gov/sites/default/files/ocr/privacy/hipaa/administrative/combined/hipaa-simplification-201303.pdf> (2022.08.22.)

¹⁸ Harbinja, Edina: Post-mortem privacy 2.0: theory, law, and technology. *International Review of Law, Computers & Technology*, 31(1), 26-42. o. <https://doi.org/10.1080/13600869.2017.1275116>

szokásjogot, mely a későbbiekben a képviseleti, vagy akár a közvetlen demokrácia rendszerén keresztül visszajutva megszilárdul az írott joganyagban is. Mindezen okokból kifolyólag érdemes megvizsgálni a techóriások eddig tett szabályozásait a kérdésben, ugyanis egyelőre nem tudhatjuk, hogy kiváló, előremutató újításokról van-e szó, vagy egyszerűen zsákutcákról, melyeket akár pár éven belül elfelejthetünk. A két legnagyobb közösségi platformokat üzemeltető cég, a Meta, illetve a Google is rendelkezik az elhunytakkal kapcsolatos adatokat érintő szolgáltatással, azonban merőben eltérő megoldást alkalmazva.

Első vizsgálandó oldal a Meta vállalathoz tartozó Facebook. A Facebook egy úgynevezett „Örököség Kapcsolat” („*Legacy Contact*”)¹⁹ funkciót biztosít felhasználói számára. Ennek során az egyén meg tud jelölni egy általa kiválasztott személyt, legyen az családtag, vagy akár egy barát, és kijelöli, mint az öröksége őrzője. Azt követően, hogy a cég hitelt érdemlően megbizonyosodik egy ember haláláról, az elhalt profilját emléklappá konvertálják, és kapcsolati személynek lehetősége nyílik arra, hogy egyebek mellett egy utolsó üzenetet írjon, mely az üzenőfal tetején jelenik meg, valamint megváltoztassa a megjelenő fényképet. Az eltávozott ezen felül engedélyt adhat arra, hogy a kapcsolati személy letöltsön egy archívumot a felhasználói fiókon található fényképekből, posztokból. Végül, utolsó opcióként bárki választhatja azt az opciót, hogy a cég véglegesen törölje halálát követően a közösségi média profilt róla.

A második említésre méltó nagy vállalat a Google. Ezen cég egy „Inaktív Fiók Menedzser” („*Inactive Account Manager*”)²⁰ elnevezésű szolgáltatást biztosít felhasználói számára. Ennek során lehetséges egy személyt beállítani, aki emailen keresztül, egy telefonos hitelesítést követően értesítést kaphat inaktivitásunkról. A Google, saját tájékoztatásuk alapján, több különböző faktor alapján vizsgálja, hogy fiókunk elvesztette-e aktivitását, melybe beletartozik például Gmail postaládánk megfelkeresése, vagy Android alapú rendszerekbe való bejelentkezésünk. Amennyiben megtörténik a hitelesítés, kiértesítik az általunk megjelölt menedzser, egy általunk írt üzenettel, melyet erre az esetre tudunk beállítani. Amennyiben úgy szeretnénk, akkor lehetőségünk van rá, hogy különböző fiókadatokat megosszunk a kijelöltünkkel. Ekkor az értesített a levélben tájékoztatást kap, azon fiókokról, melyekhez hozzáférést kapott, valamint kap egy webhely linket, melyen keresztül lehetősége nyílik arra, hogy letöltsse, továbbá lementse az adott platformon – például Google Drive, Youtube – tárolt adatainkat. Hasonlóan a Meta megoldásához, ebben az esetben is lehetősége nyílik egy általunk megjelölt személynek, hogy ugyan más formában, de meg tudja őrizni emlékünket, képes legyen ápolni azt.

¹⁹ Adding a Legacy Contact <https://about.fb.com/news/2015/02/adding-a-legacy-contact/> (2022.08.22.)

²⁰ About Inactive Account Manager <https://support.google.com/accounts/answer/3036546?hl=en> (2022.08.22.)

IV. Egyes, kontinentális jogrendszerhez tartozó országok joganyaga

1. Német-Osztrák joganyag

A kontinentális jogrendszerek esetén általánosságban, de a germán jogi kultúrához tartozó országok jogfelfogásában kiváltképpen kiemelt helyet foglal el az emberi méltóság. A felvilágosodás, és a természetfilozófia megjelenése óta az egyik első szabadságjogként, alapvető emberi jogként jelent meg, az élethez való jog mellett, és számos, azóta hasonlóan kiemeltnek tartott alapjognak az anyajoga. Lévéen a kommunikációs alapjogok anyajogaként ebből származik az információs önrendelkezési jog is, mely magába foglalja a személyes adatok védelméhez való jogot is. Ennek köszönhetően a német alkotmánybíróság az emberi méltóságra vonatkozó alkotmányos elvek hosszú éveken át történő kimunkálása révén megfelelő terepet biztosított az adatvédelmi jog fejlődése számára is.

Érdekes kiindulási pontként, a korábbiakhoz hasonlóan a használt fogalom megvizsgálására. Mind az osztrák, mind pedig a német adatvédelmi törvény ugyanazt a meghatározást találjuk, míg előbbi harminchatodik szakasza²¹, addig utóbbi negyvenhatodik szakasza²² tartalmazza, melyek a személyes adatot bármely információként határozzák meg, amely egy azonosított, vagy azonosítható természetes személlyel kapcsolatba hozható. Hasonlóan a korábban a GDPR esetében tett megállapításhoz, ezen törvények sem tartalmazznak feltételt azt illetően, hogy a személy kifejezetten életben lévő kell, hogy legyen annak érdekében, hogy adatai védelmet élvezzenek, mint személyes adatok.. Immanuel Kant is amellett érvel, hogy az emberek jóhíréhez való joga egy olyan morális ítélet, amely egy univerzális egyetértés alá tartozik²³, és ezáltal annak a halált követően is sértetlennek kell maradnia.

A német adatvédelmi jog az emberi méltóságból, mint elidegeníthetetlen anyajogból táplálkozik, és maga a Grundgesetz (a német alkotmány) állít fel egy post-mortem személyiségjogot, védve ezáltal az elhunyt emlékét, társadalmi megbecsültségét. A német hatályos jog sem teljesen egységes a kérdést illetően. Míg *expressis verbis* nem mondja ki a szövetségi törvény, hogy kiterjeszhető-e, addig Hamburg tartomány kórházi törvénye magában foglal egy olyan rendelkezés²⁴, miszerint a beteg halála nem szünteti meg az adatvédelmi kötelezettségét az egészségügyi szolgáltatónak. Így tehát megállapítható, hogy ugyan a személyes adat fogalmának meghatározása vitákra adhat lehetőséget, a német alkotmányjogi, és jogalkotói felfogás azt az álláspontot érvényesíti, hogy védendő az elhunyt személy – ha csak részben is, méltóságán keresztül. És ez a

²¹ Section 36 Federal Act concerning the Protection of Personal Data (DSG) https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/Erw/ERV/1999_1_165/ERV_1999_1_165.html (2022.08.22.)

²² Section 46 Federal Data Protection Act of 30 June 2017 (Federal Law Gazette I p. 2097) https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bdsj/englisch_bdsj.html#p0032 (2022.08.22.)

²³ Buitelaar, J.C.: i. m.

²⁴ Section 7 (1) Hospital Act of the Land Hamburg <https://www.landesrecht-hamburg.de/bsha/document/jlr-KHGHArahmen> (2022.08.22.)

védelem természetesen nem lehet örökkévaló, az idő múlásával az emlékezettel együtt megfakul, gyengül, mégis a jó hírnévben, az elhaltra vonatkozó adatok felhasználásával okozott kár ellen, védelemben részesül a post-mortem személyiség keretében²⁵.

2. További említendő szabályozások

Végül a következőkben négy további európai uniós tagország törvényi megoldásait kívánom röviden bemutatni, melyek lehetőséget biztosítanak számunkra arra, hogy bepillantást nyerhessünk abba, hogy mennyire eltérőek lehetnek a szabályozások.

Hasonlóan a korábban már tárgyalt brit adatvédelmi törvényhez Svédország is kifejezetten élőkre alkalmazandónak fogja fel a személyes adatokat. A jelenleg hatályos szakterületi szabályozás a GDPR rendelkezéseit alkalmazza, csupán néhány kiegészítő rendelkezést²⁶ fűztek ezekhez. Ennek értelmében mivel a Rendelet egyértelműen rendelkezik arról, hogy nem kell alkalmazni az elhunytakkal kapcsolatos adatok kezelésére, így a svéd adatvédelmi rendszer sem alkalmazandó következőképpen. E jogalkotói szándék alátámasztására citálható a korábbi svéd adatvédelmi törvény²⁷, mely expressis verbis kimondja a személyes adat fogalma kapcsán, hogy „minden információ, mely direkt vagy indirekt módon utalhat olyan természetes személyre, aki életben van”. Ezzel a svéd törvényhozó egyértelműen állást foglal a felvetett kérdésben, és kifejezetten az életben létező köti a személyes adatok védelmét.

Az eddig vizsgált szabályozásoktól eltérően az északi adatvédelmi törvény²⁸ egzakt utalást tesz az elhaltra vonatkozó információk sorsával, mégpedig a kilencedik szakaszában foglalkozik az elhunytak adatainak kezelésével. Az adatkezelő ennek megfelelően a személy által tett hozzájárulása alapján annak élete folyamán, és a halálát követő tíz – kikorú esetén húsz – éven keresztül köteles az elhunyt beleegyezése mértékéig kezelni az adatokat. Azonban a második bekezdés kitér arra, hogy az örökösök hozzájárulása alapján van ebben a tíz – vagy húsz – évben lehetősége az adatkezelőnek a műveletek elvégzésére. Ez egyértelmű utalás egyfajta tulajdonjog szemléletre az adatok tekintetében, ugyanis az adatok feletti rendelkezést az örökösök megöröklik az eltávozottól, és csakugyan, mint más

²⁵ Händold, Stefanie, Knoke, Friederika, Krügel, Tina: 'Big Data' analytics and the processing of health data for scientific research purposes: The German legal framework In: AEGLE in your Country. How does your country process health data after GDPR? Germany. Leibniz Universität, Hannover, 2018. 20. o.

²⁶ Lag (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2018218-med-kompletterande-bestammelser_sfs-2018-218 (2022.08.22.)

²⁷ Personal Data Act (1998:204) <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/se/se097en.pdf> (2022.08.22.)

²⁸ Personal Data Protection Act <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/523012019001/consolidate> (2022.09.12.)

örökölt jogok esetében bármelyikük élhet ezzel a joggal, és az adatkezelő számára hatályos jognyilatkozat lesz.

Harmadik vizsgált említendő európai államunk Olaszország, mely 2018-as kódexe²⁹ foglalkozik az adatvédelmi joggal. A hatályos jogszabály 2-n szakasza foglalkozik az elhunytakat érintő jogokkal. Ebben kifejti, hogy az élők által gyakorolható jogok alkalmazhatók az elhunytak adatainak védelmét illetően is bárki által, két esetben. Míg első esetben az anyagi érdekelttség adja meg a jogalapot ehhez, addig a másodikban az elhalt védelme szolgálhatja a fellépés jogosságát. Ez a törvény ezáltal alapesetben lehetőséget biztosít a jogok gyakorlására az elhunyttal kapcsolatos jogok tekintetében – így akár az adatokhoz való hozzáférésre is van lehetőség a halált követően. Mindazonáltal a jogalkotó lehetőséget biztosít bármely személynek, hogy egyértelműen és specifikusan kifejezett akarattal megtilthatja egyes jogok gyakorlását a halálát követően, mely által lehetőség van akár a fent nevesített hozzáférés korlátozására.

Végül szeretném megvizsgálni a francia adatvédelmi törvényt³⁰. 2016-ban Franciaországban nagy változás indult el, mely csomag a Digitális Köztársaságról szóló törvény volt, és amely egyebek mellett a francia adatvédelmi törvényt is több ponton módosította a GDPR hatására, és annak megfelelően. Ezzel összefüggésben vizsgálandó a nyolcvanegyedik, illetve nyolcvanötödik szakasz, melyek az elhunytak adataira vonatkoznak. Az előbbi kijelenti, hogy a jogok megszűnnek az adatalany halálával, azonban mégis tartalmaz egy utalást, hogy bizonyos esetekben fennmaradhatnak ezek a jogok ideiglenesen, melyre utóbbi adja meg a szabályozást. A nyolcvanötödik szakasz értelmében azt mondja ki, hogy bárki adhat iránymutatásokat élete során azt illetően, hogy post-mortem hogyan kezeljék majd adatait. Emellett megadja a lehetőséget az adatalanyknak arra is, hogy kinevezzék egy – kvázi – megbízottak, aki a halálát követően rendelkezhet jogszámaival. Ezen felül rendelkezést tartalmaz arra vonatkozóan, hogy jognyilatkozat, illetve ügyvivő kijelölése hiányában az örökösöknek van lehetősége a szükséges mértékig a jogok gyakorlására a hagyaték megszerzéséhez, illetve az elhalt felhasználói fiókjainak törléséhez.

46

V. Összefoglalás

A téma természetesen további országok joganyagának vizsgálatba való bevonásával bővíthető lenne, mindazonáltal már ezen példák is megmutatják számunkra, hogy a különböző adatvédelmi rezsimek nagyon diverz szabályozással operálnak a világ különböző jogrendszereiben. Már az Európai Unión belül is nagyon eltérő megoldásokat adnak a kérdést illetően az egyes tagországok, esetlegesen egy országon belül is lehetnek kissé eltérő értelmezések – mint láttuk

²⁹ Il Codice in materia di protezione dei dati personali <https://www.garanteprivacy.it/codice> (2022.08.22.)

³⁰ La loi Informatique et Libertés (14 mars 2021) Loi n° 78-17 du 6 janvier 1978 relative à l'informatique, aux fichiers et aux libertés. <https://www.cnil.fr/fr/la-loi-informatique-et-libertes#article85> (2022.08.22.)

Németország példáját – és ez a világ más pontján lévő államok esetében sem külön.

Láthatunk precedenst arra vonatkozóan, hogy a törvényhozó az akaratát egyértelműen kifejezze annak kérdésében, hogy a személyes adatok fogalma kiterjedjen-e az elhunyt személyekre. Meglátásom szerint, ezzel szemben az európai jogszabály, mivel nem tisztázza ezt *expressis verbis* a meghatározásban, ezáltal lehetőséget biztosít az elhunytakra való értelmezésre. Amennyiben a hazai jogtudósok többségéhez hasonlóan az uniós jogalkotó is elfogadja azt a tételt, hogy csak élő természetes személyekhez köthető a fogalom³¹, úgy ennek kifejezésre kellene jutnia a Rendelet szövegében, ahogy láthatunk külföldi jogszabályokban is példát rá.

Számos ország tekint úgy a témára, mint egy kiemelt kérdésre, és ebből kifolyólag külön figyelmet is fordítanak az elhaltak személyes adatainak kezelésére. Látható akár pusztán pragmatikus érv is ezen álláspont alátámasztására, azonban emellett egyes államok az emberi méltóság örökérvényűségével, míg mások az örökösöknek az elhunyt emlékét megőrizni célzó tevékenységét elősegítendő ruháznak át különböző jogokat.

Ez a sokoldalú szemléletmód, jogi felfogás nem hátrány ugyanakkor, sőt, éppen ellenkezőleg, érdemes lehet a különböző nézőpontokat ütköztetni, és a mellette illetőleg ellene szóló érvek mentén jogvitát folytatni a kérdésben, mely a külföldi szakirodalomban egyre többször meg is jelenik.

³¹ Jóri András, et. al.: *A GDPR magyarázata*. Budapest, HVG ORAC Kiadó, 2018. 56. o.